

Notat om tilråding av vedtak om endring av restriksjonssoneforskrift

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Til: Avdelingsdirektør Inge Erlend Næsset

Dato: 5. juli 2024

Fra: Seksjon fiskehelse og fiskevelferd

Saksnummer: 2024/112841

VEDTAK OM FASTSETTELSE AV FORSKRIFT

-om endring av forskrift om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Sveio, Bømlo og Stord kommuner, Vestland

Innholdet i forskriftsforslaget

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd foreslår å utvide vernesone og overvåkingssone i restriksjonssoneforskrift for ILA i Sveio, Bømlo og Stord kommuner i Vestland fylke, for å bekjempe utbrudd av ILA på lokalitet 11513 Andal i Bømlo kommune.

Formålet med forskrift om restriksjonssone som foreslått er å forebygge, begrense og bekjempe sykdommen ILA hos fisk etter utbrudd av sykdommen i forskriftens virkeområde, se nærmere avgrensning av virkeområde i § 2.

Forskriften legger restriksjoner på aktivitet i området for å hindre videre smitte. I vernesonen innføres det forbud mot å sette ut akvakulturdyr. I tillegg innføres det tiltak rettet mot akvakulturanlegg med laksefisk, slakterier og for transport. Mattilsynet vil i tillegg kunne treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet som kan innebære fare for smitteoverføring.

I restriksjonssonens overvåkingssone stilles det krav om månedlig helsekontroll med prøveuttak egnet til å avdekke eventuell ILA-smitte. Mattilsynet vil også i overvåkingssonen kunne treffe tiltak overfor annen akvakulturrelatert virksomhet som kan innebære smitteoverføring.

Mattilsynet kan vedta at vernesonen skal oppheves når vilkårene for det etter forskriftens § 13 er oppfylt. Forskriften oppheves automatisk to år etter fastsettelse av endringsforskrift som opphever vernesonen, jf. forskriftens § 18 andre ledd.

Bakgrunn

ILA ble 8. mai 2024 påvist på sjølokalitet 11559 Grimsholmen i Sveio kommune. Forskrift om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Sveio, Bømlo og Stord kommuner, Vestland ble fastsatt 23. mai 2024 for å bekjempe ILA-utbruddet på lokalitet Grimsholmen.

Den 18. juni 2024 ble Mattilsynet varslet om funn forenelig med ILA på fisk ved lokaliteten 11513 Andal, som ligger ca. 9 km fra Grimsholmen i vestlig retning. Lokaliteten drives av Varde Fiskeoppdrett AS, Tombre Fiskeanlegg AS og Lingalaks AS.

Mattilsynet stadfestet diagnosen 28. juni 2024 på grunnlag av histopatologiske funn forenelig med ILA, og påvisning av ILA virus med to uavhengige metoder (immunhistokjemi og RT-PCR). Prøvene er analysert og verifisert av Veterinærinstituttet som er nasjonalt referanselaboratorium for ILA.

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd og region Sør og Vest har med bakgrunn i anvisninger i gjeldende beredskapsplan for ILA laget et forslag til utvidelse av vernesonen og overvåkingssonen i restriksjonssoneforskriften rundt Grimsholmen for å bekjempe det nye utbruddet av ILA ved lokalitet Andal.

Utbredelse av soner

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd og region Sør og Vest har med bakgrunn i anvisninger i gjeldende beredskapsplan for ILA¹, foreslått en utbredelse av en vernesone og en overvåkingssone rundt lokaliteten 11513 Andal for å bekjempe og overvåke sykdommen. På grunn av den korte tiden mellom påvisningen av ILA på lokalitetene Grimsholmen og Andal, og den korte avstanden mellom de to lokalitetene, har vi vurdert at det er hensiktsmessig å utvide vernesonen og overvåkingssonen i eksisterende restriksjonssoneforskrift for ILA i Sveio, Bømlo og Stord kommuner, Vestland fylke.

Som grunnlag for vernesonens utstrekning fastslår beredskapsplan for ILA at det skal ligge en vurdering av reell smitterisiko. Det skal legges avgjørende vekt på sykdomspåvisninger, dødelighet, forekomsten av ulik akvakulturvirksomheter i området, avstandsforhold og trafikk av ulike slag mellom disse, bruk av felles landbase eller utstyr, topografiske og hydrografiske forhold i området og andre risikofaktorer som er blitt identifisert gjennom smittekartlegging eller epidemiologiske undersøkelser. Utstrekningen av en vernesone skal være minst 5 km i radius fra smittet anlegg, og som hovedregel være mellom 5-10 kilometer. Lokale forhold kan tilsi at det er nødvendig med en vernesone som er større enn 10 km for å kontrollere utbruddet.

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd og region Sør og Vest har i dette tilfellet vurdert at vernesonen bør utvides i vestlig, sørvestlig og sørlig retning som følge av ILA-påvisningen på lokalitet Andal. Vernesonen vil da i tillegg til lokalitetene 11559 Grimsholmen, 10300 Hillersvik og 11574 Breivik S inkludere lokalitetene 11513 Andal, 11511 Hattasteinen og 16497 Langevågen Slaktemerd.

Lokalitet 11511 Hattasteinen og 16487 Langevågen Slaktemerd ligger henholdsvis ca. 1 og 3 kilometer fra Andal og er innenfor den avstandsangivelsen som vernesonen som hovedregel skal være.

Til tross for at smittespredningsmodelleringen fra Havforskningsinstituttet viser relativt høyt smittepress til lokaliteten 11534 Klungsholmen, vurderer vi at avstanden i sjø fra Andal til denne lokaliteten, samt topografien i området, tilsier at den ikke innlemmes i vernesonen.

Overvåkingssonens utstrekning skal fastsettes på grunnlag av epidemiologiske forhold med vekt på mulig smittekontakt, transportveier, topografiske og hydrografiske forhold i området. Overvåkingssonen skal være minst 10 km i radius fra anlegg med påvist ILA, og som hovedregel være mellom 10 og 20 km. Lokale forhold kan tilsi at det er nødvendig med en overvåkingssone som er større enn 20 km for å kontrollere utbruddet.

Strømmodellering fra Havforskningsinstituttet viser at det generelt i området er strøm mot sørvest ut Bømlafjorden mot åpent hav og videre mot nord langs kysten.

Det er vurdert at lokalitetene 11303 Nappholmane, 11534 Klungsholmen, 13032 Sølvøyane og 11530 Gissøysundet bør inngå i overvåkingssonen. Samtlige av lokalitetene ligger innenfor en utstrekning på ca. 17 km fra utbruddslokaliteten Andal.

---

¹ Mattilsynets faglige beredskapsplan for kontroll med utbrudd av infeksiøs lakseanemi (ILA).

Den foreslåtte overvåkingssonen vil få en utstrekning på omtrent 15 km fra lokalitet Andal til sonens yttergrense i vestlig retning langs Bømlø, med lokalitet 11530 Gissøysundet som ytterste lokalitet. Lokalitet 11303 Nappholmene ligger i underkant av 17 km fra Andal og er overvåkingssonens ytterste lokalitet i nordøstlig retning i Sagvågsfjorden. I nordlig og sørlig retning vil overvåkingssonen få en utstrekning på 10 km fra utbruddslokaliteten.

Vår vurdering samlet sett er at den foreslåtte overvåkingssonen er nødvendig for å oppnå tilstrekkelig overvåking og smittekontroll.

Bruk av mal for forskrift

For å sikre forutsigbarhet og mulighet for innspill til restriksjoner som settes ved midlertidige forskrifter om sykdomsbekjempelse, benytter Mattilsynet en mal for restriksjonssoneforskrifter. Malen som benyttes ved ILA har tidligere vært på regulær generell høring før den ble gjort gjeldende. Ved hvert nytt utbrudd vil Mattilsynet ta utgangspunkt i malen når lokal forskrift om ILA-bekjempelse skal vedtas. Ved behov for konkrete avvik fra malen, på grunn av forhold av betydning for smittebegrensning i det enkelte aktuelle tilfellet, vil dette bli særskilt opplyst og begrunnet ved fastsettelse og publisering av fastsatt forskrift.

Det ble ved fastsettelsen av restriksjonssoneforskriften for ILA i Sveio, Bømlø og Stord kommuner i Vestland gjort oppmerksom på enkelte endringer fra hørt forskriftsmal. Vi viser derfor til fastsettelsesdokumentet for gjeldende forskrift og vurderingen om at endringene ikke er i strid med Norges internasjonale forpliktelser, og at de er i tråd med kravet til faglig forsvarlig sykdomshåndtering.

I tillegg endres nå forskriftens § 4 første ledd andre setning slik at Mattilsynet også kan gjøre unntak fra forbudet mot utsett av fisk i vernesonen, for utsett av fisk i 16497 Langevågen Slaktemerd som kommer fra akvakulturanlegg utenfor vernesonen. Hvorvidt det kan gis unntak må vurderes konkret og på bakgrunn av forholdene i området på søknadstidspunktet.

Forskriftens § 5 fjerde ledd tilføyes en setning om at 16497 Langevågen Slaktemerd skal gjennomføre brakklegging i minimum seks uker av den felles brakkleggingsperioden av sjøanleggene i vernesonen. Kravet til brakklegging av slaktemerdene etter godkjent vask og desinfeksjon er i henhold til minstekravet som følger av forordning (EU) 2020/689, vedlegg VI, del II, kapittel 2, avsnitt 3, jf. artikkel 64. Begrunnelsen for at brakkleggingsperioden til slaktemerdanlegget Langevågen settes til minimum seks uker, og ikke to måneder, som er kravet Mattilsynet vanligvis setter til oppdrettsanlegg uten påvist sykdom i vernesonen, er at vi mener at merdsetting av fisk ikke i særlig grad vil kunne bidra til å opprettholde eller forsterke smitten i vernesonen. Fisken skal stå i ventemerdene i maksimalt seks dager, og dette vil ikke kunne medføre at eventuell smitte koblet til miljø eller villfisk kan forsterkes eller opprettholdes gjennom å smitte merdsatt fisk som i sin tur skal utvikle sykdom. Det vil dermed være forholdsmessig å gi adgang til redusert brakkleggingstid sammenlignet med hovedregelen om to måneder.

Vi vurderer at endringene som nå foreslås ikke er i strid med Norges internasjonale forpliktelser, og at de er i tråd med kravet til faglig forsvarlig sykdomshåndtering.

Vurdering av konsekvenser

Den foreslåtte utvidelsen av restriksjonssone vil kunne medføre negative økonomiske konsekvenser for lokalitetene som blir omfattet av sonene. For at tiltakene som foreslås kan anses uforholdsmessige må det vises til at tiltakene er mer inngripende enn nødvendig for å hindre spredning av ILA.

Mattilsynets ansvar ved utbrudd av alvorlige fiskesykdommer, slik som ILA, er å sørge for en tilstrekkelig og nødvendig bekjempelse av utbruddet for å sikre at sykdommen ikke etablerer seg eller spres videre. Det er derfor avgjørende at tiltak som anses hensiktsmessige og nødvendige for å bekjempe sykdommen iverksettes og gjennomføres. Effekten av tiltakene er vurdert opp mot de

totale konsekvensene tiltakene har på næringsaktører og miljøet rundt. Slik seksjon fiskehelse og fiskevelferd ser det representerer de foreslåtte tiltakene nødvendige og godt utprøvde tiltak for å begrense smitte. Hensynet til å hindre spredning av ILA til større deler av områdene rundt må veie tyngre enn de ulemper tiltakene påfører aktørene i den begrensede perioden tiltakene varer.

Seksjon fiskehelse og fiskevelferd mener at forslaget til endringsforskrift samlet sett tar hensyn til smittefare, samtidig som det ivaretar hensynet til at utstrekningen av sonen skal være forholdsmessig og ikke unødig tyngende for oppdrettsvirksomhetene i området.

Det er i tillegg avgjørende med god overvåking og kontroll når slike alvorlige sykdomsutbrudd oppstår. Effektiv håndtering av smittsom sykdom har betydning for fortsatt markedsadgang for norsk laks.

Høring

Restriksjonssoneforskrifter i forbindelse med utbrudd av ILA må etableres raskt for å sikre at effektive smittebegrensende tiltak umiddelbart iverksettes. Det samme hensynet gjør seg gjeldende ved endring av en restriksjonssoneforskrift der vernesonen og overvåkingssonen må utvides som følge av nytt ILA-utbrudd i samme område. Med denne bakgrunn har Mattilsynets administrerende direktør besluttet at Mattilsynet kan unnta endringsforskriften fra krav til høring med tre måneders (minimum seks ukers) frist for innspill jf. forvaltningslovens § 37 fjerde ledd bokstav b og instruks om utredning av statlige tiltak punkt 1-4.

Endringsforskriften som nå foreslås blir fastsatt uten at forslag til endringsforskrift og ny utbredelse av sonene har vært sendt ut til berørte aktører til uttalelse. Seksjon fiskehelse og fiskevelferd mener at hensynet til kontradiksjon, ivaretas ved at malen til restriksjonssoneforskrift for ILA har vært gjenstand for regulær høring. I tillegg kan berørte parter som ser behov for endring av denne konkrete forskriften etter at den er fastsatt, gi innspill til Mattilsynet. Innspillene vil bli vurdert og fulgt opp. Dersom Mattilsynet ser at det vil være nødvendig eller hensiktsmessig og forholdsmessig, kan det gjøres tilpasninger og endringer i den fastsatte restriksjonssoneforskriften.

Beslutning om unnlatt høring er gitt av administrerende direktør i Mattilsynet, slik utredningsinstruksen krever ved unntak fra kravene i instruksen, se journalpost 5 på saksnummer 2024/112841.

Tilråding

Basert på vurderingene ovenfor, tilrår seksjon fiskehelse og fiskevelferd at vedlagte forskrift om endring av forskrift om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjons lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Sveio, Bømlo og Stord kommuner i Vestland, fastsettes.

Vedlegg:

Forskrift om endring av forskrift 23. mai 2024 nr. 819 om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjons lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Sveio, Bømlo og Stord kommuner, Vestland

Hjemmel: Fastsatt av Mattilsynet, hovedkontoret 5. juli 2023 med hjemmel i lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, delegeringsvedtak 5. mai 2004 nr. 884 og forskrift 6. april 2022 nr. 632 som utfyller dyrehelseforskriften med bestemmelser om melding, rapportering, overvåking, utryddelsesprogram og sykdomsfri status for bestemte dyresykdommer (dyrehelseovervåkningsforskriften) § 3, jf. forordning (EU) 2020/689 art. 58.

I

I forskrift 23. mai 2024 nr. 819 om restriksjonssone for å forebygge, begrense og bekjempe infeksjons lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr, Sveio, Bømlo og Stord kommuner, Vestland, gjøres følgende endringer:

§ 2 skal endret lyde:

Forskriften gjelder opprettelse av restriksjonssone bestående av vernesone og overvåkingssone i Sveio, Bømlo og Stord kommuner i Vestland fylke.

Vernesonen omfatter lokalitetene 11513 Andal, 11559 Grimsholmen, 10300 Hillersvik, 11574 Breivik S, 11511 Hattasteinen og 16497 Langevågen Slaktemerd, og avgrenses:

- *Fra Kvitaneset på Sveio (5,307358; 59,601965) i rett linje til et punkt i nordvest i havet (5.30574; 59.60251), videre med en 5 km sirkel fra lokaliteten 11513 Andal til Kvernavik i Bømlo (5.22663; 59.59287)*
- *Fra Mosterhamn i Bømlo (5.38972; 59.70141) med en 5 km sirkel fra lokaliteten 11559 Grimsholmen til et punkt i sjøen sør for kommunegrensen mellom Bømlo og Sveio (5.43278; 59.69978), videre i rett linje øst over Bømlafjorden til Martinneset på Sveio (5.45695; 59.69879)*
- *Fra Brendeskogen i Bømlo (5.23800; 59.68094) i en 5 km sirkel fra lokaliteten 11513 Andal til et punkt vest på Midtøya i Bømlo (5.24681; 59.68106)*
- *Over Børøyfjorden fra Midtøya (5.25617; 59.68078) i en 5 km sirkel fra lokaliteten 11513 Andal til et punkt i sjøen ved Klubbaskjera (5.291629; 59.674809), videre øst mot Klubben på Bømlo (5,299592; 59,674154)*

Overvåkningssonene ligger utenfor vernesonen og omfatter lokalitetene 11303 Nappeholmane, 11534 Klungsholmen, 13032 Sølvøyane og 11530 Gissøysundet, og avgrenses:

- *Over sundet mellom Midtøya (5,253448; 59,686194) og Straumøya (5,252690; 59,686756)*
- *Over sundet mellom Staumøya (5,245812; 59,692553) og Bømlo (5,245396; 59,692762)*
- *Over Nautsundet fra Bømlo (5,249212; 59,703186) til Børøya (5,250344; 59,703101)*
- *Over Børøyfjorden fra et punkt sør for Gardsvika på Børøya (5,268127; 59,700828) til Skatmulen på Rutsøya (5,297410; 59,698142)*
- *Over sundet fra Rutsøya (5,315788; 59,687566) til Skarpaneset på Moster (5,315973; 59,687271)*
- *Over Sagvågsfjorden fra Laksaklubben på Bømlo (5,341333; 59,744706) til Digernesklubben på Stord (5,402265; 59,751449)*
- *Over fjorden fra Kårvika på Stord (5,466025; 59,749592) til Tittelsnesklubben på Sveio (5,525233; 59,733565)*
- *Fra Hellevika i Sveio (5.266971; 59.554527) i rett linje nordvest til Store Klovningen i Bømlo (5.138559; 59.577463), videre til søndre del av Nautøya (5.134278; 59.583576)*
- *Fra nordre del av Nautøya (5.13318; 59.58584) til Eriksholmen (5.113066, 59.613308), videre nordøst til et punkt i havet nord for Jonsholmen i Bømlo (5.144729; 59.631996), videre til Nordra Gissøya (5.147531; 59.632038)*
- *Over Vestre Gissøyvågen fra Norda Gissøya (5.155522, 59.631839) til Søra Gissøya (5.158139; 59.631642)*
- *Over Gissøysundet fra Søra Gissøya (5.161081; 59.631667) til Dronen (5.165864; 59.631430)*
- *Over Vikafjorden fra Vikaneset (5.169721; 59.625802) til Grøne Tangen (5.169293; 59.619222)*
- *Over Vespestadvågen fra Eidesneset (5.1783866; 59.5920245) til Osneset (5.180104; 59.589662)*
- *Over Kalavågen fra et punkt ved Vestvikvegen (5.180937; 59.585507) til et punkt nedenfor Kvernafjellet (5.181169; 59.584447)*

Koordinatene er angitt i desimal grader.

I vedlagte kart er vernesonen merket med rødt, mens overvåkingssonen er merket med gult.

Forskriften omfatter også slakterier, tilvirkingsanlegg og notvaskerier utenfor restriksjonssonen som håndterer akvakulturdyr, produkter av akvakulturdyr og utstyr fra anlegg i vernesonen.

§ 4 skal *endret* lyde:

Det er forbudt å sette ut akvakulturdyr i vernesonen. *Mattilsynet kan gjøre unntak for utsett av akvakulturdyr som ikke er mottakelige for ILA og for utsett av fisk ved 16497 Langevågen Slaktemerd som kommer fra akvakulturanlegg utenfor vernesonen.*

Det er forbudt å føre akvakulturdyr fra anlegg i vernesonen ut av vernesonen uten tillatelse fra Mattilsynet. Forbudet gjelder også føring av akvakulturdyr til slakteri eller tilvirkingsanlegg.

§ 5 skal *endret* lyde:

Anlegg med laksefisk i sjø skal føre registrer over besøk på anlegget og gi informasjon om smittestatus til alle besøkende som kan komme i kontakt med fisk og utstyr/materiale som kan overføre smitte.

Fisk fra anlegg med laksefisk i sjø med påvist eller grunn til mistanke om ILA skal slaktes eller destrueres innen en fastsatt frist i henhold til en individuell plan godkjent av Mattilsynet. Etter at anlegget er tømt for fisk skal det rengjøres og desinfiseres. Anlegget skal deretter brakklegges i minimum tre måneder.

Anlegg med laksefisk i sjø der ILA ikke er påvist skal, etter at det er tømt for fisk, rengjøres og desinfiseres.

Alle anlegg med laksefisk i sjø i vernesonen skal etter rengjøring/desinfeksjon gjennomføre felles brakklegging i minimum to måneder. *16497 Langevågen Slaktemerd skal gjennomføre brakklegging i minimum seks uker av den felles brakkleggingsperioden av sjøanleggene i vernesonen.*

Etter at Mattilsynet har vurdert og skriftlig akseptert vask og desinfeksjon av anleggene til å være tilstrekkelig, kan brakkleggingstiden starte.

Anlegg med laksefisk i sjø må daglig føre skriftlige registreringer om gjennomførte tiltak fastsatt i denne forskrift. Registreringene skal være lett tilgjengelige slik at de kan forevises Mattilsynet ved inspeksjon.

II

Vedlegg 1 (kart) til forskriften erstattes av vedlegg 1 til denne forskriften.

Denne forskrift trer i kraft straks.

Vedlegg 1 kart:

Kart over ILA-restriksjonssone i Sveio, Bømlo og Stord kommuner, Vestland.

